

Dyslexie, ADHD, rugzakjes – de directeur moet het oplossen

Schoolleiders krijgen altijd de schuld van slecht onderwijs. De overheid zadelt hen op met extra taken, voor leerlingen is school een bijzaak, ouders werken tegen en de inspectie controleert nutteloze zaken, stelt **Hartger Wassink**.

Toevallig zat ik met een groep schoolleiders in een restaurant toen NRC Handelsblad op de voorpagina kopte dat het voortgezet onderwijs in de gevarenzone zit (20 april). De kop van het artikel, en ook de aantijgingen die verderop in het stuk werden gedaan, vielen niet goed. De onvrede over het artikel ging verder dan alleen de onaangename ervaring om publiekelijk aan de schandpaal te worden genageld wegens vermeend slechte prestaties. Het is vooral het aanhoudende simplisme in de discussie over het onderwijs dat de schoolleiders stoort, net als de vaststelling dat de Inspectie van het Onderwijs kennelijk hieraan denkt te moeten meedoen.

In het artikel wordt inspecteur-generaal van het onderwijs Annette Roeters geïnterviewd, naar aanleiding van de meest recente rapportage over de resultaten van het voortgezet onderwijs. Ze doet voorkomen alsof de problemen op middelbare scholen groot zijn, maar dat de oplossing niet zo ver weg is, als de scholen maar iets beter hun best zouden doen. Het is opmerkelijk dat Roeters hierbij de rol van overheid, leerlingen, ouders en – niet in de laatste plaats – de inspectie zelf buiten beschouwing laat.

De meeste schoolleiders die ik sprak in het restaurant lopen al een tijdje mee. Ze hebben meegemaakt hoe directeur in 1995, als gevolg van de lumpsumfinanciering, ineens verantwoordelijk werden voor schoolboeken, meubilair, personeelsbeleid, financiën en later ook huisvesting. De naweën van die omslag zijn nog steeds merkbaar.

Belangrijk is dat met deze operatie de basis werd gelegd voor het chronische geldtekort waarmee alle middelbare scholen kampen. Een rector uit Amsterdam heeft eens becijferd dat scholen, door achterblijvende indexatie van de vergoedingen, circa 20 procent minder koopkracht hebben,

hoewel ze steeds meer taken kregen.

De meest recente voorbeelden hiervan zijn de invoering van de maatschappelijke stage en het ‘passend onderwijs’ (onderwijs aan zorgleerlingen), beide ingezet door minister Van Bijsterveldt (Onderwijs, CDA). Los van de vraag of dit goede ideeën zijn – extra geld hebben scholen niet gekregen. Op passend onderwijs wordt zelfs bezuinigd. De invoering ervan kostte veel tijd en energie.

Het is verwarrend dat Van Bijsterveldt een paar jaar later weer volledig de nadruk legt op kernvaardigheden – Nederlands, Engels en wiskunde. Als je jarenlang bezig bent geweest met het verbreden van het onderwijs en het aanbrengen van samenhang tussen vakken (zoals in de nieuwe onderbouw en in de Tweede Fase is gebeurd), moet je niet vreemd opkijken als dat leidt tot een verminderde aandacht voor de kernvakken.

Het lijkt daadkrachtig om ‘terug te gaan naar de basis’, maar veel leraren hebben nog maar net de ontwikkelingen verwerkt van verbreding en samenhang. Wat het resultaat daarvan is, is nog niet duidelijk. Wel weten we dat dit resultaat breder moet worden geïnterpreteerd dan alleen de cijfers voor taal en rekenen. Het gaat ook om samenhang zien, logisch redeneren en het kunnen plaatsen van kennis in een context. Om dat als franje af te doen, is een belediging van de tijd en energie die leraren en leidinggevenden de afgelopen jaren hierin hebben gestopt.

Dan de leerlingen. Dyslexie, dyscalculie, ADHD en ASS bestonden vroeger al, maar werden niet zo genoemd. Nu heten ze wel zo. Leraren proberen leerlingen zo goed mogelijk hierin tegemoet te komen. Dit werd overigens weer gestimuleerd door de overheid, onder meer via de rugzakjesregeling, alleen hebben scholen niet meer tijd en geld gekregen om het door te voeren, wat wel nodig was geweest.

Dat Van Bijsterveldt zegt dat minder leerlingen een labeltje moeten krijgen, is in feite het terugdraaien van de klok. We zouden juist blij moeten zijn dat leerlingen meer mogelijkheden hebben om op hun eigen manier les te krijgen. De vraag is dan wel wat je daarvoor over hebt als overheid – en samenleving.

De schoolleiders merken boven-

Vader dreigt met kort geding om slecht cijfer van zoon te voorkomen

dien dat leerlingen, meer nog dan vroeger, school als een optie beschouwen, naast werk, sociale contacten, vakantie en sport. Kinderen worden meer beschermd door hun ouders. Ze zijn niet meer gewend dat de school iets van hen vraagt. Toen een van de schoolleiders een brief aan de ouders stuurde waarin stond dat met het oog op de verminderde examenresultaten het huiswerk weer beter zou worden gecontroleerd, kwam hem dat te staan op liefst vijftien boze brieven van ouders. Dat was toch niet meer van deze tijd? Moest een directeur zich daar nou mee bemoeien?

Daarmee zijn we bij de ouders zelf. Zij zien scholen steeds meer als een – min of meer gratis – dienstverlenende instelling. De groep schoolleiders had voorbeelden zat.

Een leerling drinkt te veel op schoolkamp in het buitenland en wordt, conform de vooraf opgestelde regels, onmiddellijk naar huis gestuurd. Dit kost een van de begeleidende leraren een halve dag en de rector in Nederland een paar uur van zijn werk. De reactie van de ouders is: hoe kan het dat de leraren niet beter hebben opgelet om te voorkomen dat mijn zoon zich zo zou laten gaan?

Ander voorbeeld – een leraar dreigt een groep jongens een onvoldoende te geven, wegens wangedrag tijdens de projectweek. Dit dreigement blijkt een effectief pedagogisch middel om de leerlingen weer in het gareel te krijgen. Toch krijgt de rector diezelfde middag nog een dikke fax van de advocaat-vader van een van de jongens. Een kort geding wordt aangekondigd, om de onvoldoende aan te vechten. Je zou erom lachen als het niet echt gebeurde was.

Tot slot noem ik de inspectie zelf. In geen land ter wereld wordt het onderwijs zo minutieus geïnspecteerd en gestandaardiseerd als in Neder-

Illustratie Angel Boligan

land. Tot in detail wordt voorgescreven hoe onderwijs zou moeten worden gegeven en georganiseerd.

Soms werkt dit contraproductief. Een bekend voorbeeld hiervan is de minimale onderwijstijd. Sinds een paar jaar moeten alle scholen aantonen dat ze voldoende uren les hebben gegeven. Ze mogen hiervan niet afwijken, zelfs niet als ze kunnen aantonen dat ze ook met minder uren goede onderwijsresultaten behalen. Dit heeft leraren en leidinggevenden veel tijd en geld gekost. Daarvan hadden ze toch al niet veel.

Het interessante is dat zo'n uitgebreide inspectie in een land als Finland helemaal niet bestaat, net zo min als de verplichte, gestandaardiseerde toetsen die Van Bijsterveldt wil invoeren op scholen van alle niveaus. Goed beschouwd hebben we die hele inspectie niet nodig voor goed onderwijs.

Ik wil niet iemand 'de schuld' ge-

ven van de problemen in het onderwijs. Het idee dat één partij de hoofdschuldige is en dat de oplossing eruit bestaat om die partij de duim schroeven aan te draaien, moeten we juist loslaten. We zouden moeten accepteren dat goed onderwijs een lastig te definiëren begrip is. We moeten ophouden met het opleggen van eendimensionale sjablonen aan het hele onderwijsveld.

Iedereen snapt dat onderwijs een complex systeem is. Het is niet een losse dienst, die je als maatschappij inkoopt alsof het een verzekeringspolis is. Elk land krijgt het onderwijs dat het verdient. Als we het onderwijs bekritisieren, moeten we beseffen dat dat iets zegt over onszelf.

Hartger Wassink is universitair docent op het Ruud de Moor Centrum van de Open Universiteit.